

2

CONCLUSIONES

PHILOSOPHICAE

EX DOCTRINA

ANGELICI DOCTORIS D. THOMAE

AQUINATIS,

Ad publicam concertationem paratae in Regio
Murciensi Conventu Sancti
Dominici

A D. JOANNE MOLINA, CASTILLO,
in Fulgentino ejusdem Civitatis Colle-
gio Alumno.

Die 7. Novembris, Anni Dñi. 1768.

SUB TUTAMINE

P. Fr. JOSEPHI ALARCON,
IN SUPRADICTO CONVENTU PHILO-
sophiae Lectoris.

Cum facultate Sanctae Inquisitionis.

Murciae ; APUD PHILIPPUM TERUEL,
via Lintearia.

R. 8171

CONCESSIONES

PHILOSOPHICAE

EX DOCTRINA

ALBERTI DOCTORIS D. THOMAE

AQUINATIS

Ad publicam concensationem paratam in Regio
Universitatis Conventus Salmi
Dominici

A. JOHANNES MOLINA, CASTILLO
in Collegio s. Joannis in Civitate Colle-
gii Alumno.

Imp. Regiae, Ann. 1817.

REPERITUR

T. H. JOSEPH ALARCON
IN SCIENTIA DOCTORU ERNEO
Imp. Regiae

Imp. Regiae

Imp. Regiae ALB. PHILIPPUS TERNI
via Martialis.

CATHOLICÆ ECCLESIAE
Fulgentissimo Soli,
ANGELICO SCHOLARUM
Magistro

D. THOMAE AQUINATI.

D. JOANNES MOLINA,
ET CASTILLO.

D te Doctor noster
amantissime , ac Pa-
trone singularis nec
lento , nec violento,
sed veloci , & spon-
taneo cursu , hae Philosophicae
Conclusiones pergunt. Ex tua
quippè clara , celsa , & firma sen-
tentia depromptae , Te , Heros
Sanctissime, Inclytum Patronum,
ac

ac Protectorem sibi jure vendi-
cant praestantissimum. Tanti Do-
ctoris tutela munita haec Philo-
sophiae placita prodeunt in lu-
cem ? Ergo ad acuta Censurum
jacula , vel prohibenda , vel glo-
riosissimè sustinenda , nec quid-
quam aliud quaerendum deest,
aut desiderandum. Te siquidem
Praeceptor Charissimè , piissimo
Protectore, quem timebunt ! Te
potentissimo Patrono , à quo tre-
pidabunt ! quae tuum igitur pro-
merentur patrociniū , & fortu-
natissimam sibi pollicentur glo-
riam, & tua luce perfussa, quasi
Angelicè signata, optata sapien-
tum approbationem , omnibus
profectò expetitam felicitatem,
praeseferre videntur. Mortalium

ne-

neminem id rapiet in admirationem ; omnibus etenim jam satis superque constat , plurima esse, aut ferè innumera plausibilia elogia , quibus miram Aquinatis nostri doctrinam á Christo Domino benè receptam , semèl, & iterum approbatam , Doctores , Patres, Concilia Sacra, & Ecclesiæ Principes commendarunt. Eja ergò, tante Doctor , tante Magister, secundo, ac benigno vultu peramanter suscipias praecor has Philosophicas Conclusiones, quae tuo eximio , & praeexcelsò nomini, quod jam nativa indole , aut occulto pondere postulabant, inscribere constitui : & ut mihi, meisque Thesibus firmum, ac validum praesidium consequar, & ut Tibi,
poste-

posterisque omnibus perpetuum
exhibeam meae gratitudinis mo-
numentum.

Utque dignius , gratiusque sit,
illud accipe appensum manibus
praecelsis D. D. FRANCISCI
MOLINA mei perdilecti Patru-
i: qui olim tuos inter discipulos
felicissimos adscriptus, posteaque
Portionarii munere in Cathedra-
li Ecclesia potitus, ac tandem in
eadem Canonatus dignitate au-
ctus, de nullo alio, quàm de tuo
gloriatur Magisterio: ad aras igi-
tur sistit tuas, hoc unum à Te
expectans, ut per tua suffragia
imitatione complere possit mira,
& magna, quae egisti, ac de-
mum tecum vitam agere sempi-
ternam.

§. I.

DE PHILOSOPHIA IN UNIVERSUM.

Eus Opt. Max. primo homini *Philosophiam* infudit: quapropter *Philosophiae* primâ causâ effectrix Deus est. At ea paulatim collapsa, variis saeculis ab hominibus reparata est, quos ut causas efficientes secundarias habet. Itaque existit nunc *Philosophia*, rectè hac diffinitione explicata: *Cognitio certa, & evidens rerum per causas altiores, naturali lumine parata*: existit quidem, & meritò, nam est homini necessaria, ut homo est, ad ejus mentem perficiendam, cum ut est *fidelis*, tum ut est *Reipublicæ membrum*. Hinc homo est finis cui *Philosophiae*, finis cuius gratia proximus cognitio veritatis, & actio virtutis, remotus verò beatitudo naturalis, ac demùm *ultimùs* ipse Deus. Universae *Philosophiae* sunt quatuor partes, in quas adaequatè dividitur, nempe, *Logica, Physica, Metaphysica, & Ethica, seu Moralis*.

§. II.

DE PRIMA PHILOSOPHIAE PARTE,
nempe *Logica*.

Prima pars *Philosophiae* est *Logica*, quae est verè, ac propriè *scientia*, seu *sapientia*, non quidè[m] partim practica, partim speculativa, nec minùs eminenter speculativa & practica, sed totâ speculativa: cujus *objectum materiale* sunt res omnes à nobis cognitae, *formale* verò, eas rationis trium mentis operationum directivum. *Logica* dividitur, & quidè[m] rectè, in docentem, & utentem: non quia sint duo

A

ha-

(2)

habitus realitèr distincti, sed tantùm duo munera eiusdem habitus. Ad alias scientias comparata Logica, ad illas acquirendas in statu perfectò est simpliciter nec essaria, non tamen in statu imperfecto: in earumque demonstrationibus forma silogistica, cum artificialitèr sit, efficitur ab ipsa Logica, undè ad eam pertinet; non tamen cognitio materiae huiusmodi demonstrationum, nequè assensus, quo mens adhaeret earum praemissis, & proptèr eas conclusioni.

§. III.

De Universalibus generatim.

PRaeter conceptiones, & voces, quae sunt *Universales in representando*, & *significando*, datur *Universale in essendo*, naturae nempe vocibus, ac conceptibus correspondentes. Hae naturae universales existunt à parte rei, non quidem extra singularia, nam sunt ipsae singularium naturae, quae à singularitate abstractae, fiunt universales *Metaphysicè* per mentis abstractionem, qua separantur à conditionibus eas ad aliquid singulare determinantibus: *Logicè* verò ut sint universales, non sufficit abstractio, sed requiritur necessariò earum ad inferiora per mentem facta comparatio. Hein tales naturae extriplici statu, in quo considerari possunt, videlicet, *secundum se*, *in rebus*, & *in intellectu*, solum in isto sunt formalitèr universales. Ratio Universi rectè, & adaequatè veluti genus in suas species, dividitur in haec quinque universalia, *Genus*, *Speciem*, *Differentiam*, *Proprium*, & *Accident*.

§. IV.

De Genere, & Differentia.

Genus optimè diffinitur: *Unum aptum in esse multis specie differentibus*: quod quidem desumitur à tota rei essentia spectata secundum id, quod est in ea potentiale, & commune, in substantiis spiritualibus tam proximè, quàm remotè, in substantiis verò corporeis tantum proximè, nam radicalitèr in istis à materia desumitur: demumque in accidentibus ex modo afficiendi substantiam genus desumitur. Genus non praedicatur de specie quatenus est pars in ea contenta, sed

fed ut totum eam continens. *Non potest reperiri aliquid genus, quod non habeat plures differentias, & species, D. Th. 1. Post. lect. 12. Differentia propriissima optimè diffinitur: Unum aptum in esse multis in quale quid.* Haec non constituitur universalis per respectum ad speciem, sed per respectum ad inferiora speciei. Differentia in substantiis spiritualibus sumitur ràm radicalitèr, quàm proximè, à tota rei essentia spectata secundùm id, quod in ea est actualius, ac magis determinatum: in substantiis verò materialibus proximè duntaxat, radicalitèr verò à forma: at in accidentibus desumitur differentia ex habitudine ad propria cujuslibet accidentis principia.

§. V.

De Specie, Proprio, & Accidente.

EX genere, & differentia fit *species*, quae bellè diffinitur: *Unum aptum inesse multis numero differentibus in quid completè.* Species, & est subijcibilis, & est universalis; attamen non constituitur universalis per respectum subijcibilitatis. *Potest reperiri aliqua species, (D. Th. ubi sup.) quae non habeat nisi unicum individuum.* Huiusmodi nunc est natura Angelica, cum impossibile sit esse duos Angelos eiusdem speciei, (ex Ang. N. Praecept. 1. part. quaest. 50. art. 4. in corp. at hoc pronunc supposito, licèt talis natura unicum tantum possit habere individuum, per rationem tamen, & ex modo, quo à nobis concipitur, potest fieri universalis. Species, (uti Genus, & Differentia,) alia *suprema* dicitur, *infima* alia, & alia *media*, seu *subalterna*. *Proprium*, quod est quantum universale, solum est, quod *convenit omni, soli, & semper*: & hoc constituitur universale per respectum ad inferiora speciei. Quintum universale, quod est *Accidens Logicum*, rectè diffinitur sic: *Quod potest abesse, & adesse, salva rei essentia.*

§. VI.

De Universalium proprietatibus.

Duplex assignari solet Universalium proprietas, scilicet, *perpetuitas*, seu *aeternitas*, & *praedicabilitas*. Tripliciter Naturae Universales possunt dici *aeternae*: primò quantum ad *existentiam*, & sic naturae universales non existunt ab aeterno: secundò quantum ad *essentiam*, & hoc modo essentiae uni-

universalium non sunt aeternae, perpetuaeve positivè extra Deum, sed tantum negativè : Tertio, & ultimò, quantum ad identificationem praedicatorum essentialium, sicque propositiones in materia naturali, & universali, cum nempe genus, aut differentia, species, vel proprium, praedicantur, sunt aeternae veritatis. Universalia praedicantur de suis inferioribus praedicatione formali, cum discrimine tamen : siquidem in substantiis genus, & species debent praedicari in *concreto*, in accidentibus è contra in *abstracto*: at verò differentia, proprium, & accidens, tam in substantiis, quàm in accidentibus, debent de suis inferioribus in *concreto* praedicari.

§. VII.

De Praedicamentis.

ENS incomplexum adaequatè dividitur in decem praedicamenta : haec sunt, *Substantia*, *Quantitas*, *Relatio*, *Qualitas*, *Actio*, *Passio*, *Quando*, *Ubi*, *Situs*, & *Habitus*. Primum horum est *Substantia*, cuius constitutum non est negatio essendi in alio, nec substatè accidentibus, sed subsistere in se ipsa. In hoc praedicamento substantiae non continetur Deus, benè tamen Christus Servator, & Dominus noster. A substantia *quantitas* distinguitur : cuius essentia consistit in *extensione partium in ordine ad se* : quare *extensio in ordine ad locum*, *impenetrabilitas*, *divisibilitas*, & *mensurabilitas*, sunt eius proprietates. Hujus quantitatis variae sunt species. Locus non est species distincta à superficie : Motus, & tempus non sunt propriè eius species : Oratio non est species distincta à tempore, & numero, undè priori modo non est propriè species quantitatis, benè secundo, prout est idem cum numero, nam numerus est vera, & propriè dicta huius praedicamenti species. Post quantitatem *Relatio* sequitur Praedicamentalis, quae optimè diffinitur : *Accidens reale, cuius totum esse est ad aliud se habere*. Idcirco distinguitur realiter à fundamento, & ab omnibus absolutis, quae sunt in subiecto. Relatio alià *mutua* dicitur, non *mutua* alia : prima terminatur formalitèr ad aliquid relativum, ad suum, videlicet, correlativum : at secunda ad aliquid absolutum *intrinsecè*, & *subjectivè*, terminativè verò, & *extrinsecè* solum relativum. Cujuslibet relationis *Unitas specifica* ex fundamento, simul, & termino desumitur, *diversitas* ex cuiuslibet diversitate : *Numerica Unitas*, vel *Distinctio*, ex unitate, vel dis-

tinc-

inctione numerica subiecti. (De aliis praedicamentis nihil propugnari, jam mos obtinuit.)

§. VIII.

De Propositione & Demonstratione.

Propositio triplex est, *Scripta, & Vocalis, & Mentalis*. Quamvis Scripta pluribus ex litteris sit composita, & Vocalis ex pluribus vocibus: atamen Mentalis est simplex qualitas, nempe, conceptus simplex representans habitudinem praedicati cum subiecto. Si propositiones sint contradictoriae, & de futuro contingenti, ante Decretum Dei, *Licet necesse sit, alteram esse veram, vel falsam; non tamen hanc, vel illam distinxit, inquit Aristoteles 1. Per herm. cap. 2.* Ex propositionibus necessariis, ac evidentibus veris coalescit silogismus demonstrativus, seu *Demonstratio*: in qua assensus praemissarum efficienter producit assensum conclusionis: positoque huiusmodi praemissarum assensu, intellectus ita necessitatur ad assensum conclusionis, ut ab eo abstinere non possit.

SECUNDA PARS PHILOSOPHIAE, SEU PHYSICA.

§. I.

De Ipsa Physica, ejus objecto, ac de Principiis entis Naturalis.

Physica est verè, ac propriè scientia, non quidem practica, sed tota speculativa: cuius objectum est *corpus mobile*, seu, (quod idem est,) *corpus naturale, ens naturale*, aut, *ens mobile*: atamen melius exprimitur per *ens mobile*. Hujus entis mobilis prima principia plura sunt, non unicum: ea tamen non sunt quatuor *Elementa*, neque *particulae* omnium rerum invicem permixtae, nec *Atomi*, seu indivisibilia corpuscula, nec *Materia Subtilis, Particulae striatae, Globulique*, quae excogitavit Cartesius, neque demùm principia Hermeticorum, vulgò Chymicorum, *Mercurius*, videlicet, *Sulphur, Sal, Phlegma, & Terra*. Sunt igitur tria Principia generationis entium naturalium, *Materia, Forma, & Privatio*: entis naturalis jam geniti solum duo, *Materia, & Forma*.

§. II.

De Materia, Forma, & Composito ex his.

Materia prima, quae rectè sic diffinitur, *Primum uniuscuiusque rei subiectum, ex quo existente fiunt omnes substantiae natu-*

naturales, ita est pura potentia in genere entis, ut nullum actum essentiae includat. In composito substantiali existit per existentiam ipsius compositi, quae illi competit per formam, undè propriam, & partialem non habet: cum forma substantiali semper existit, ita ut ab illa separata, nec de absoluta Dei potentia existere queat: cum quo stat optimè quòd sit, ut est, incorruptibilis, & ingenerabilis. Omnem formam Materia appetit, sed discriminatim: nam illam, quam habet, appetitu quasi complacentiae: quam non habuit, nec habet, sed habere potest, appetitu quasi desiderii: quam verò habuit, appetitu quodam inefficaci; haec Materia tali appetitu praedita, est sub-lunaris, quae diversae rationis est à coelesti. Praeter Materiam, necesse est dari in rerum natura *Formam substantialem*, quae cum illa constituat corpoream substantiam. Talis forma substantialis diffinitur, *Affus primus materiae*: quae licèt uniformitèr diffiniatur, diversimodè producitur; Nam formae corruptibiles compositorum genitorum non sunt per creationem ex nihilo, sed per educationem ex potentia Materiae: Forma verò incorruptibilis, ac spiritalis, nempe Anima rationalis, non educitur, sed à Deo creatur: ac tandem Forma compositi creati non fuit educa, sed simul cum Materia ex nihilo creata. Ex Materia, & forma absque modo superaddito per proprias entitates immediatè unitis, fit *Ens simpliciter*, quod vocatur *compositum substantiale*, seu *naturale*, de cuius essentia sunt tam forma, quàm materia. Hoc Compositum substantiale non est mera collectio entitatum materiae, & formae, sed tertium genus rei: Undè ab illis secundum suas entitates consideratis distinguitur, ut nova entitas ex eis constituta: Attamen haec tertia entitas, quae dicitur Compositum, non est distincta à partibus suis, materia, videlicèt, & forma, quasi addens aliquid ipsis, sed solum ut constituta ex iis: Ideoque non est distincta ab illis ut unum sunt, sed illud unum, quod sunt per mutuam unionem, est ipsissimum Compositum.

§. III.

De Natura, Violentia, & Arte.

Communitèr à Peripateticis *Natura*, physicè accepta, ita diffinitur: *Principium, & causa motus, & quietis, eius id quo est, primò, & per se, & non secundum accidens*. Dividitur *Natura*, & quidè optimè, in Materiam, & Formam, à qua non excluditur Anima rationalis. Verùm Deo, & Angelis minimè con-

convenit Naturæ ratio. Ei opponitur *Violentia* : quæ rectè diffinitur : *Cujus principium est extra , passo non conferente vim*. Indè habetur quòd non violentus , sed naturalis dicendus est motus , quem superius agens nonnunquàm imprimit præter solitum naturæ inferiori. Undè à fortiori motus , à Deo creaturæ impressus , non est ei violentus , sed maximè naturalis. Verumtamen si Deus velit agere ut agens particulare , potest creaturis violentiam inferre. Quemadmodum violentia Naturæ opponitur , ita *Ars* eam imitatur. Effectus artis artificiale dicitur , quod est , *Cuius principium est extra in ratione practica , externam materiam disponente*. Formæ artificiales principia motus naturalis esse nequeunt : eum tamen adjuvare possunt ; At potest ars efficere opera , & motus naturæ , non quidè virtute propria , & per prædictas formas artificiales , sed utendo virtutibus naturalibus. Sed tamen plures effectus naturæ , ea per artem virium naturalium applicatione fieri minimè quæunt , præcipuè verum aurum.

§. IV.

De Causis generatim , & speciatim.

Causa , in communi , quæ hac notione diffinitur , *Ad quam sequitur esse alterius* , adæquatè dividitur in Materialem , & Formalem , Efficientem , & Finalem. Efficientis , seu activi principii ratio convenit substantiis corporeis : non quidè principii proximi , quia nulla substantia creata est immediate activa , seu operativa. In causis efficientibus aliquæ superiores dicuntur , quæ aliis velut inferioribus utuntur : huiusmodi inferiores causæ *instrumenta* nominantur , & sunt , cum instrumentum sit , *Causa agens in virtute alterius*. Est de ratione instrumenti , & quòd moveatur à causa principali , & quòd habeat ex se aliquam virtutem activam , qua causæ principali cooperetur. Omne , quod operatur , propter finem operatur. Quapropter huiusmodi *finis* est vera , & realis causa : cuius virtus in actu primo est bonitas ejus apprehensa , ita ut apprehensio sit solum pura conditio : ex quo licet quòd solum bonum verum , vel apparens , potest habere rationem finis , nusquam malum sub mali ratione. Propter finem operari , stat tripliciter , *Executivè , apprehensivè , & directivè*. Supposito , agentia naturalia agere propter finem saltè *executivè* , agentia sensitiva , seu animalia bruta agunt propter finem *apprehensivè* , non tamen *directivè* , cum hoc proprium sit rationalium agentium. Comparatis causis cum effectibus , habetur , quòd eundem

dem effectum numero produci à duabus causis totalibus eiusdem ordinis , sit impossibile : etiam cum , qui productus est ab una causa , ab alia produci potuisset.

§. V.

De Motu , & Actione , Conditionibusque ad motum requisitis.

Motus prout à Physicis accipitur , quique optimè diffinitur, *Actus entis in potentia , prout in potentia* , est idem entitativè cum actione , & passione , modalitèr verò ab illis distinguitur. *Actio* , si *Physicè* & propriè sumatur , etsi originativè sit ab agente , subjectivè tamen est in patiente. Motus , alius *instantaneus* , alius *successivus* est. Hic per se ad substantiam terminari non potest : nec ad relationem , situm , habitum , quandò , actionem , & passionem ; undè solum potest ad quantitatem , qualitatem , & ubi. Motui competit , sicut omni enti , sua unitas. At haec est triplex , *generica* , *specificà* , & *numerica*. Generica , & specifica motus unitas à terminò ad quem accipienda est : numerica tamen ex tribus , nempe , ex unitate *subjecti* , *termini* , & *temporis*. Si contrarii sint motus , possunt per accidens afficere simul idem mobile secundum eandem partem , aut unus per se , & alius per accidens : at uterque per se non possunt. Inter omnes motus , notior est localis , in quo tria distinguenda sunt , *vix motrix* , seu *impetus* , *alternatio loci* , & *determinatio* , tum motus , tum impetus : quae determinatio essentialitèr se habet , & ad motum , & ad impetum. Quapropter sicut datur impetus naturalitèr determinatus ad rectam lineam , ita , & ad circularem. Causa primaria , & per se movens corpora , est substantia spiritualis : proxima est diversa in diversis. Nam gravium motus *deorsum* , causa est impetus intraneus , & à natura insitus : similiter motus *Sympathetici* , & *antipathetici*. At verò motus , quem *Elasticum* vocant , causa est vis elastica aeris , seu spirabilis corporis , aliorum corporum poris inclusi , tensi , aut pressi. Cum corpora projiciuntur , moveri videntur , cuius motus causa est impetus à projiciente illis impressus : at tamen si allidunt alicui corpori duro illis resistenti , resilire docet experientia : in tali igitur resiliitione , seu reflexione novus est motus , novusque impetus productus ab elaterio corporis , aut reflexi , aut resistentis , aut ab utroque. Motum omnem naturalem , violentum aliquem , accelerari , docet experientia : cuius accelerationis causa potest quamoptimè repeti ex illo prin-

principio , ratione , ac experientia certo : *Vis movens aequalis validius movet corpus , quod jam est in motu , quàm quod est in quiete.* Mobile intèr , & movens debet intervenire distinctio , & conjunctio : ita ut , omne , quod movetur , ab alio moveatur ; & agens , seu movens debeat conjungi mobili , seu passio , vel supposito , vel saltèr virtute per medium diffusa.

§. VI.

De Infinito , Tempore , Loco , Vacuo , & Continuo.

Constat dari plura *infinita* in potentia , unumque in actu , nempè , D. O. M. Attamen praetèr ipsum repugnat ali- quid infinitum in actu , vel secundùm essentiam , vel secundùm magnitudinem , vel secundùm multitudinem , vel demùm secundùm intensiorem . Ex infinitis in potentia sunt *Tempus* , & *Continuum* . Tempus dividitur in praesens , praeteritum , & futurum : at non est praesens , & existens ratione partis , sed solum ratione instantis . Continuum non constat solis indivisibilibus , sed partibus semper divisibilibus : licèt in eo realitèr sint indivisibilia , cùm *terminativa* , tùm *continuativa* . Diffinitur locus , & quidèr rectè : *Superficies prima ; immobilis , corporis ambientis* . Ita unum corpus proprium occupat locum , ut secùm non admitat naturalitèr aliud corpus : benè tamen divinitus ; at nec divinitus potest simul duo implere loca . Locus nullo corpore plenus , dicitur *Vacuum* , quod naturalitèr dari non potest , sive insignius sit , sive Minimum ; potest tamen divinitus . Igitur Angelus inducere vacuum non potest , sed solus Deus . Si daretur vacuum , tunc in eo corpus movebitur , at non in instanti .

§. VII.

De Mundo in Communi , necnon de Cœlesti.

Mundus corporeus iam fuit ab Aristotele diffinitus , *Compages constans ex elementis , Coelo , & iis naturis , quae his continentur* . Hic Mundus re ipsa unicus est , licèt plures sint possibiles : ita perfectus , ut nihil desit , ut sit numeris omnibus absolutus . Ex Sacra Pagina constat , non fuisse ab aeterno productum , sed in principio temporis : at hoc non obstat , ut potuerit , ut potuit , esse ab aeterno quantum ad aliqua entia permanentia , quamquàm nequit quantum ad nulla successiva . Hic

Mundus corporeus, alius est *Coelestis*, *Elementaris* alius. *Coelestis* est, quidquid corporeum supra regionem Lunae *inclusivè* existit, quodque nomine *Coelorum* circumfertur. *Coelorum* substantia diversa est ab *Elementis*, eaque nobilior, quin propterea sit animata: est etiam naturaliter incorruptibilis, cui non obfunt maculae in Sole, & Luna saepius observatae. Quamvis possent Coeli esse incorruptibiles, & simul fluidi, magis verum videtur, non fluidos, sed solidos esse. Supposito, unum esse Coelum immobile, *Empyreum* nempe, mobiles videntur ad minus novem esse. In his aliud est diaphanum, scilicet primum mobile, alii partim diaphani, partim lucidi, nempe firmamentum Coeli, in quo sunt *Stellae fixae*, & septem planetici, in quo *Stellae errantes*, seu *Planetae* existunt. Tam fixae, quam errantes Stellae sunt corpora incorruptibilia, eiusdem ordinis cum Coelis, nisi quòd sint minimè perspicua: atque ob id videantur densiora, & praeterea haberi debeant nobiliora. Fixarum Stellarum quantus sit numerus, solus ille novit, qui *numerat multitudinem Stellarum*, & omnibus eis nominat vocat. At errantes, seu Planetae septem vulgò assignantur, *Saturnus*, *Jupiter*, *Mars*, *Sol*, qui non est formaliter ignis, *Venus*, *Mercurius*, & *Luna*. Non modò Sol, sed etiam Stellae fixae fulgent propria luce: Planetae verò lucem illam, qua oculos nostros percellunt, à sole mutantur, quamvis illis aliqua lux inesse videatur, adeò tamen exigua, ut ad oculos nostros non perveniat. Corpora *Coelestia* validissimè agunt, sive influunt in corpora sublunaria: qui quidè influxus non est tantum per lucem, & calorem, sed etiam per alias qualitates, quae sensibus percipi nequeunt, ob idque *qualitates occultae* rectissimè dicuntur. Attamen ut corpora *Coelestia* praedictum praestent influxum, regi egent, & applicari ab Intelligentiis, medio locali motu, ab iis illis impresso. Quamvis indirectè agere in voluntates hominum possint corpora *Coelestia*, directè minimè.

§. VIII.

De Mundo Elementari, & dispositione Mundanorum corporum.

Mundus *Elementaris* est quidquid intra cavitatem Coeli Lunae comprehenditur. Hic Mundus ex quatuor constat maioribus corporibus, *Terra* nempe, *Aqua*, *Aëre*, & *Igni*. Haec
ma-

(II)

majora corpora , quae *Elementa* vocantur , ita disponuntur: Terra est in centro, Aqua supra terram , supra aquam Aër , & supra hunc Ignis. Itaque terra movetur à circumferentia ad centrum , similiterque aqua , quare sunt simpliciter gravia: Aër vero , & Ignis à centro ad circumferentiam : sunt igitur simpliciter levia. His Elementis qualitates primae ita singulis distribuuntur , ut ignis sit summè calidus , & siccus: Terra summè frigida , sed minùs igne sicca : Aqua summè humida , sed minùs frigida , quàm terra : Aër verò humidus calidus , sed citrà summum. Praecipuorum corporum , ex quibus constat Mundus , varii varias statuere dispositiones , quae , voce Graeca , *Systemata* nominantur. In his tria celebriora sunt : *Copernicanum* , scilicet , *Tychonicum* , & *Ptolemaicum*. Copernicanum systema admitti nequit , jureque fuit proscriptum ab Ecclesia : Tychonicum , etsi tolerabilius sit Copernicano , non satis probabile videtur : Ptolemaicum igitur coeteris probabilius videtur , emendato tamen Veneris , ac Mercurii situ ,

§. IX.

De Generatione , ejus termino ; necnon de corruptione.

Generatio , cum actio sit , & mutatio , in ratione actionis ab alteratione non distinguitur , cum utraque sit eadem numero actio : cujus actionis , ut generativae , forma substantialis est terminus *quo partialis* , totalis compositum physicum , suppositum , seu persona terminus qui , demumque proprietates terminus secundarius. In corruptione substantiali non solum nulla remanet forma substantialis , sed nec ullum accidens : sed forma genita secum affert nova accidentia , quae materiam verè disponunt ad eius receptionem. Res semel corrupta , sive permanens sit , sive successiva , nequit eadem numero naturaliter reproduci : at benè supernaturaliter , si sit permanens , si verò successiva , nequiquam.

§. X.

De Motibus generationi deservientibus.

Generationi aliqui minores motus quasi deserviunt. Horum unus est *alteratio* : quae licet quatuor modis accipi possit ,
ta-

tamen verè , ac propriè sumpta , sit propagatione , seu production similis qualitatis alterativae ab agente in passio. Alius motus generationi deserviens , est *intensio* : hic motus proprius est qualitatum , quae non intenduntur per depurationem à contrario , nec per destructionem prioris , & substitutionem posterioris perfectioris , nec tandem per adventum novae qualitatis partialis : sed per adventum novi modi perfectioris , in quantum eadem entitas qualitatis ab imperfectiori statu ad perfectiorem transit. Tertius motus eorum , qui generationi subserviunt , est : *Mixtio* , ab Aristotele *lib. de Ort. & Inter. in fine* sic diffinita : *Unio miscibilium alteratorum , & contemperatorum* ; possibilis est , immò datur haec mixtio ex omnibus Elementis : in qua , si perfecta sit , datur mixtum utique perfectum , in quo non remanent Elementorum formae substantiales : sed in eo unica est , quae contemperatio Elementorum non est , sed entitas absoluta , & substantialis , ab iis distincta. Elementa aegrè quidè , absolute tamen invicem transmutari possunt : facilius Symbolum in aliud sibi Symbolum , ut aër in ignem , aqua in aërem. *Rarefactio* , & *condensatio* sunt alii motus generationi subservientes ; *Rarefactio* est motus ad raritatem , & *condensatio* ad densitatem. Demùm subserviunt generationi *Actio* , & *Reactio* , qui sunt quidam conflictus contrariarum qualitatum in mixtione in sese invicem pugnantium : in hoc conflictu numquam simile agit in simile formalitèr : at necessum est , primò , ut Activitas agentis sit major resistantia passi , non activa quidem , sed passiva : secundò , ut agens repatiatur à passio.

§. XI.

De Mixtis imperfectis , seu Meteoris.

Mixta imperfecta , quae , vel uno constant Elemento aliorum qualitibus alterato , vel pluribus , sed malè invicem permixtis , *Meteora* dicuntur. Haec , alia sunt ignea : alia , quae in *apparentia* consistunt ; alia aërea , & aërea , quae formantur in aëre : ac alia , quae formantur in aqua , & terra. Ignea sunt *Fulmina* , *Fulgura* , *Tonitrua* , *Ignes fatui* , *Stellae cadentes* , *Cometae* , &c. ; attamen Cometarum duplex est genus , nam alii sunt perennia corpora in Coelis posita , alii corpora Meteorica , in sublimi aëre genita ex exhalationibus inflamm-

flammatiſ. Meteora aërea, alia fiunt ex exhalatione, ut *Ventus*, qui eſt exhalatio, ſicca, & tenuiſſima, per aërem diſcurrens, ipſumque commovens: alia ex vaporibus ab aqua aſcendentibus, ut *Nubes*, *Pluviae*, *Grandines*, *Nives*, *Rores*, *Pruinae*, *Manna*, & *Mel*, ſi rori exhalatio miſceatur. Meteora conſiſtentia in apparientia, ſunt *Galaxia*, ſeu *Circulus laſteus*, qui nocte ſerena in Coelo videtur, veluti via albicans prae caeteris Coeli partibus, ſiquidem eſt partes firmamenti paulò denſiores, quae aliquid lucis ad nos reflectunt, ideoque videntur albicare: *Arcus Coeleſtis*, *Parbelia*, *Vorago*, *Virgae*, & *Corona*. Meteora, quae in terra formantur, ſunt *Terraemotus*, qui provenit à vento, & exhalatione intra terrae cavernas incluſa, & *Subterranea Incendia*, quae ſunt ex materia ſulfurea, bituminofa-que intra terrae viſcera accenſa. Meteora, quae formantur in aqua, ſunt: Primò, *Fluxus*, & *Refluxus* maris, ab influxu Lunae proveniens, quae hunc motum in Oceano ciet, non per periodicas quaſi ebullitiones, rareſcendo aquam maris, ita ut redundare cogatur ſupra litora, ſed per ſimplicem localem motum, nempe, ſic agitando immenſum hunc humorem, ut quaſi libratus alternatim excurrat, & recurat ab oppoſito in oppoſitum litus: Secundò, *ſalfedo* ejus aquae, quia habet multum ſalis admixtum, cuique conſert admixtio continua exhalationis ſiccae, & aduſtae: ac tandem, *Fluminum*, *Fontiumque cauſa*, quae triplex eſſe poteſt, ſcilicet, vel aqua pluviæ, quam terra excipit, & colligit in receptaculis ad id à natura paratis, vel vapor ex aquis, quae in profundioribus terrae viſceribus plurimae ſunt, exſudans, vel demum aqua maris latè excurrens per terrae venas ad id à natura diſpoſitas.

§. XII.

De Anima in communi.

Anima diffinitur: *Actus primus corporis phyſici, organi, potentia vitam habentis*: ſeu, *Principium*, quo vivimus, ſentimus, loco movemur, & intelligimus; utraque diffinitio eſſentialis eſt. Triplex eſt anima, *vegetativa*, *ſenſitiva*, & *intellectiva*, *rationaliſcè*. Sed quamvis diſtinguantur quatuor modi vivendi, quorum vel aliqui, vel omnes in uno vivente reperiuntur, tamen in uno quolibet eſt una tantum anima, immò una tantum ſubſ-

substantialis forma, & præter formam totalem aliae partiales non dantur. Perfectorum animantium anima indivisibilis est; at plantarum, & quorundam imperfectorum animantium, divisibilis est. Anima totius animantur, & vivunt sanguis perfectus; quatuor humores, spiritus tum vitales, tum animales, capilli, dentes, ungues, cornua, & alia animalium, aut ornamenta, aut praesidia, eis à natura concessa: minimè tamen lac, & semen. Animae inesse constat varias potentias vitales, quae ab actibus proximè specificantur, & mediantibus actibus ab objectis. Talium potentiarum quinque sunt genera, *Vegetativum, Sensitivum, Locomotivum, Intellectivum, & Appetitivum.*

§. XIII.

De Anima vegetativa.

Anima vegetativa diffinitur: *Primum vegetandi principium.* Una est ejus in genere potentia, cujus haec est notio: *Principium proximum convertendi alimentum, seu transmutandi, in substantiam viventis;* at haec dividitur, ut in ejus veluti species; in *Nutritivam, Augmentativam, & Generativam,* quae sunt vires animae vegetanti insitae, distinctae à calore naturali, ab organorum dispositione, immò, & à se invicem. Potentia nutritiva est: *Vis conversiva alimenti in substantiam aliti:* cujus exercitium est actualis conversio; itaque non tota hominis substantia est à Parentibus decissa, sed nutritione in tempore aliquam acquirit. Terminus nutritionis est substantia materialis, quae quidem licet sine quantitate non habeat partes actu distinctas, sed solum radicaliter, sub ipsa verò habet partes integrantes substantiales. Potentia augmentativa est: *Principium proximum vitalis agmenti;* augmentatio autem, *Motus à minore ad majorem quantitatem.* Potentia generativa est: *Facultas conversiva alimenti in novum vivens:* cujus generatio est, *Talis conversio.* Generationis medium, quò natura utitur, *semen* nempe, non est decisio ex una corporis parte, nec ex singulis, sed fit ex purissima succi alimentaris parte, ad generationis finem accuratius elaborata. Hac vegetativa anima hucusque tradita, vivunt, & animantur Plantae, minimè sensitiva, de qua

§. XIV.

Anima sensitiva diffinitur: *Primum sentiendi principium*. Unde vera forma haberi debet, non subtile corpus in crassiori hospitans. Huic animae convenit cognitio, illa videlicet actio, qua vivens seipsum, & ea, quae in se sunt percipit. Ad praedictam cognitionem necessariae sunt species objectorum: quae quidem non sunt commotiones fibrarum, aut spirituum: nec vana quaedam spectra, quibus nihil tale correspondeat in rebus; sed sunt formae intentionales objectorum, quae sensu percipiuntur: unde cum non sint sensibus naturaliter inditae, causantur ab objectis, non quia sint substantialia effluvia eorum, sed accidentales formae. Anima sensitiva donatur quinque sensibus externis, *Visu, Auditu, Odoratu, Gustu, & Tactu*: quorum objectum est, sensibile singulare, praesens, localiter extensum, in debita distantia: unde immediatè positum supra sensum, non potest sentiiri. Sensibile est triplex, *proprium, commune, & per accidens*: circa proprium sensus per se numquam fallitur, at circa commune, & per accidens, potest esse occasio fallaciae. Sensibile, si sit excellens, destruit sensum, non actione illa intentionali, qua in eo suam format ideam, sed aliqua actione physica, seu alterativa, quae huic adiungitur. Praetèr hos quinque sensus externos, habet anima sensitiva quatuor alios internos: nempe *sensum communem, Imaginativam, Aestimativam, & Memoriam*; habetque *Appetitum sensitivum*.

§. XV.

De Anima Rationali: deque vita hominis.

Anima rationalis diffinitur: *Primum ratiocinandi principium*. Non est subtile corpus: sed spiritualis forma, & immaterialis. Prima ejus potentia est *Intellectus*: qui rectè dividitur, inter alia, in *Intellectum agentem*, qui minimè superfluous habendus est, & *Possibilem*, cujus objectum, pro statu vitae praesentis, est quidditas rei materialis, & ea, quae ex sensibilibus deduci possunt; at ut ea intelligat, indiget specie *impressa*, qua adjutus, dicit sua actione speciem *expressam*, seu *verbum*. Alia animae rationalis potentia, est *voluntas*, qua *Intellectus* sim-

simpliciter est nobilior. Anima rationalis verè, ac per se, est forma hominis, illi praestans vitam *intellectivam*, *sensitivam*, & *vegetativam*. Hujus vegetativae vitae connaturale alimentum sunt fruges, herbae, mel, lactinia, &c.: carnes verò minimè gentium; atque haec vita arte prolongari potest. Notae sigilantes aliquando è vulva prodientes pueros, non ineptè maternae imaginationi affingi possunt. Quod unus homo alio perfectius intelligat, oriri videtur ex perfectioribus internorum sensuum organis; in externis verò, si jumentis compareretur homo, stabit excessus hinc, & indè.

TERTIA PHILOSOPHIAE PARS, seu *Metaphysica*.

§. I.

De ipsa Metaphysica, ac ejus objecto, deque hujus principijs.

M*etaphysica*, seu *transnaturalis Facultas*, est verè, ac propriè scientia, & quidem ab aliis scientiis distincta: cujus haec est notio: *Facultas, qua communes entis rationes, & res supra sensus positae cognoscuntur*; & meritò, nam ejus objectum *materiale* est ens reale, prout comprehendit Deum, & creaturas, substantiam, & accidens: *Formale* verò, communis ratio entis abstracti ab omni materia: ac demùm, *secundarium* ens rationis, rectè diffinitum: *Quod tantùm habet esse objectivè in intellectu*. Hoc ens rationis, nec sensus externi, nec interni, nec voluntas, illud efficere queunt: sed solus intellectus, non Divinus, sed humanus, Angelicus aliquod, non omne. Entis realis *principium*, aliud est *cognitionis*, *constitutionis* aliud: cognitionis istud est primum: *Impossibile est, idem simul esse, & non esse*: constitutionis principia sunt *actus*, & *potentia*, aded ut nullum sit ens, quod non sit actus, vel potentia, vel ex utroque compositum. Potentia alia est *objectiva*, *subjectiva* alia. Objectiva est possibilitas rei, quae ab aliqua causa produci potest: attamen res dicitur absolutè, & primariò possibilis ex non repugnantia ad essendum, secundariò, & respectivè ab Omnipotentia Dei. Potentia iterùm alia *naturalis*, alia *obedientialis* est: & haec alia

alia *activa*, *passiva* alia. Potentia obediētialis passiva inest creaturis ad actum, naturae vires excedentem, à Deo habendum: utque eleventur à Deo per virtutem illis additam ad effectus, naturae vires excedentes; non tamen eis inest potentia obediētialis activa ad hujusmodi effectus operandos absque additione virtutis intrinsicæ. Cum summa sit distantia Deum inter, & creaturas, ratio entis non *univoce*, sed *analogicè* eis convenit: non secus ac substantiæ, & accidenti. Actus entis est *esse*, seu *existentia*, quæ in omni enti creato realiter distinguitur ab essentia, ut actus à potentia. Actus substantiæ completæ est *subsistentia*, quæ est, *actualitas qua natura ita sustentatur in se ipsa, ut non egeat communicari alteri ad essendum, & operandum.*

§. II.

*De Proprietatibus entis, Unitate, Veritate,
& Bonitate.*

UNitas est, *entitas indivisa in se, & divisa à qualibet alia.* Triplex est, *generica, specifica, & numerica.* Haec ultima, sicut, & numerica substantiarum multiplicatio, oritur à materia, quantitatem conotante: non sic in accidentibus, quæ desumunt suam numericam unitatem à subiecto, prout subest tali actioni temporis, &c. In unaquaque re plures distinguuntur gradus metaphysici, distinctione quidem actuali, tantum per rationem, non reali formali, nam à parte rei solum distinguuntur virtualiter. *Veritas* diffinitur: *Adæquatio rei, & intellectus.* Duplex est, *Veritas rei*, seu *transcendentalis*, & *Veritas formalis*, seu *cognitionis*. *Veritas transcendentalis*, est ipsa rei entitas, non præcisè sumpta, sed prout dicit ordinem ad Intellectum, præcipuè, Divinum. *Veritas cognitionis*, est cognitio ipsa rei, ut verae: quæ quidem propriè non est in prima mentis operatione, scilicet, *apprehensione*, sed in secunda, *judicio* nempe affirmante, aut negante. *Veritas Intellectus Divini*, est simpliciter prior rerum veritate: Sed *veritas Intellectus creati*, est ea posterior. *Bonitas est, quam omnia appetunt*: undè bonum dicitur ipsum ens, prout dicit ordinem conformitatis ad voluntatem, præcipuè Divinam. Sed requiritur amplius, ut res

C

sit

sit bona, quòd dicat ordinem ad existentiam, nam in ordine ad ipsam bonum convenit rebus, ita ut, si talis ordo deficiat, & ipsa bonitas deficiat, sit necesse. Dividitur bonum in *transcendentale*, & *morale*: & praeterea in *bonestum*, *utile*, & *delectabile*.

§. III.

De Entibus Spiritualibus.

E*Ntium Spiritualium* alia sunt *substantiae*, *accidentia* alia. In substantiis spiritualibus supremus est *Deus*: cujus existentia naturali ratione demonstrari potest. Ipse creavit omnia, etiam materiam primam: quod nulla creatura praestare potest, non modo ut causa principalis, verum etiam, nec ut physicum Dei instrumentum. Ipse etiam est, qui cum possit, omnes causas cum necessarias, & naturales, tum liberas, physicè praemover, applicando eas activè, praevidè, infallibiliter, & intrinsicè ad omnes suas actiones, etiam malas, non ut malae sunt, sed ut actiones sunt. Post Deum sequuntur *Angeli*, nempe, substantiae quaedam separatae à materia: quae quidem intelligunt per species à Deo infusas, quare non discurrunt: tantaque pollent virtute supra corpora, ut si oporteat, ea sibi formare possint, praesertim ex aëre, in quibus non exercent vera opera vitae, sed similia. Huc pertinet Anima Rationalis in *statu separationis* à corpore: in quo statu, cum potentias sensitivas solum radicaliter habeat, intellectivam, & volitivam retinet formaliter, cum habitibus, & speciebus, quibus cum ex hac vita migravit; sed praeter has species, alias infusas à Deo recipit, quibus acquisitae complentur, & elevantur. *Accidentium spiritualium* quaedam resident in voluntate, ut *virtutes morales* ad Moralem Philosophiam spectantes: alia in Intellectu, quae *Virtutes intellectuales* vocitantur. Virtus intellectualis dicitur, *habitus determinans intellectum ad attingendum infallibiliter verum*: hujus quinque sunt species, *Intelligentia*, *Sapientia*, *Scientia*, *Prudentia*, & *Ars*. *Scientia*, inter alia, dividitur in *subalternantem*, & *subalternatam*, quae in absentia subalternantis rationem obtinet scientiae, licet in statu imperfecto sit. Quaelibet scientia est una simplex qualitas: cujus unitas generica sumitur ex unitate abstractionis

nis à materia, quam dicit objectum scientificum, *specifica* verò ex unitate principiorum. Scientia, cum sit certa, & evidens, opinioni, & fidei divinae opponitur, ita ut actus opinionis, vel fidei, non possint esse simul cum actu scientiae in eodem intellectu, de eodem formaliter objecto, nec habitus cum habitu: benè tamen actus cum habitu, si actus nullum producat habitum. Hactenus de Metaphysica.

QUARTA PHILOSOPHIAE PARS,

ETHICA VIDELICET, SEU MORALIS.

§. I.

*De Ipsa Philosophia Morali, ejus objecto,
& ultimo fine.*

Philosophia Moralis circa mores humanos versatur, ut ex ejus nomine constat. Ejus objectum *materiale* sunt affectus, actusvè humani: *Formale* verò moralitas, cujus tales actus sunt capaces: ac demùm *ratio sub qua* sunt prima principia practica. Hinc est, quod sit scientia verè, ac propriè, & licèt practica, à prudentia tamen realitèr distincta. Cum actus humani esse non possint, nisi tendant in aliquem finem, necesse est, aliquem esse totius humanae vitae finem ultimum, qui rectè sic diffinitur: *Ille propter quem caetera volumus, ipsum verò propter se tantum*; hinc est, impossibile esse eundem hominem simul, & semèl duplicem habere ultimum finem. Ultimus finis, *formalis* est, & *objectivus*, qui etiam dicitur *beatitudo formalis*, & *objectiva*: hic, aut haec respectu bonorum hominum est bonum proprium, rectè, ac conformitèr ad regulas rationis spectatum: at malorum, bonum proprium disolutè quæsitum, juxta effraenis, depravataeque passionibus voluntatis libitum; errabundi siquidem, alii divitias, alii honores, nonnulli gloriam, & famam, potestatem quamplures, & carnis voluptates, habent pro felicitate, seu ultimo fine, cum compertum sit, nec in praediçtis, nec in ullo bono creato, nec etiam in virtute, sed in solo Deo, finem ultimum, felicitatemvè verè reperiri. Actus, quo haec felicitas objectiva consequitur, *for-*

formalis in Scola nominatur. Felicitas itaque *formalis*, *naturalis* nempe, perfectè obtineri nequit in hac lacrymarum valle, sed futurae vitae reservatur: potest tamen homo, dum hanc vitam agit, aliqualem, imperfectamque consequi. In pluribus actibus beatitudo *formalis* essentialitèr consistere nequit, sed in unico tantum: at hic non voluntatis est, sed intellectus, perfectissima, scilicèt, contemplatio, quae intra naturae ordinem de Deo haberi potest.

§. II.

De Voluntario, & Voluntariis actibus.

Aultimum finem actibus voluntariis, veluti gressibus, natura intellectualis pergit. *Voluntarium* generatim dixit Aristoteles lib. 3. *Ethic. cap. 1.* esse: Cujus principium est ab intrinseco cum cognitione finis. Voluntario opponuntur *Violentia*, *Ignorantia*, & *Metus*: sed diversimodè: nam *violentia* sufficiens, & *absoluta* penitus voluntarium perimit. *Ignorantia* etiam totalitèr tollit voluntarium, si tamen sit *antecedens*, nam consequens non tollit prorsus, & concomitans nec facit voluntarium, nec involuntarium. *Metus* minuit quidem, non tamen omninò voluntarium tollit, siquidem, actio facta ex metu, est simpliciter voluntaria, secundum quid tantum involuntaria. *Concupiscentia* verò non tollit, sed potius facit voluntarium. Dividitur, inter alia, *Voluntarium* in *necessarium*, & *liberum*: & hoc in liberum libertate spontaneitatis, arbitrii; virtutis, à lege, & felicitatis. Ad libertatem arbitrii requiritur indifferentia, nempe, *objectiva*, & *formalis*: minimè tamen indifferentia contrarietatis, seu, quo ad specificationem, nec minùs moralis. Dividitur etiam voluntarium in *imperatum*, & *elicium*: hoc tantummodò invenitur in ipsis actibus voluntatis, qui quidem sex enumerantur, tres circa finem, videlicèt, *Simplex Volitio*, *Intentio*, & *Fruitio*, & tres circa media, *Consensus*, *Electio*, & *Ufus*; quibus ex parte intellectus accedunt sex alii dirigentes, quorum tres etiam circa media versantur, tres circa finem. *Voluntarium imperatum* reperitur in actibus, quos aliae potentiae eliciunt ex applicatione voluntatis. In his sunt motus appetitus sensitivi, qui *passiones* vocantur. Cum etenim appetitus sensibus in par-tem

tem irascibilem , & concupiscibilem vulgò tribuatur , passiones quoque aliae sunt partis concupiscibilis , scilicet , *Amor* , *Odium* , *Desiderium* , *Fuga* , *Gaudium* , & *Tristitia* , aliae irascibilis , nempe , *Spes* , *Desperatio* , *Timor* , *Audacia* , & *Ira*.

§. III.

De Moralitate actuum humanorum , ejusque regulis : necnon de virtute generatim.

IN actu morali reperiuntur *entitas* , & *moralitas* : prima est , quod in actu est de vitalitate : secunda formaliter consistit in ordine , quem ratio facit in actibus , eos disponendo conformiter , vel difformiter ad regulas morum. Indè moralitas essentialiter , & adaequatè dividitur in *bonitatem* , & *malitiam* : ita ut nullus actus humanus in individuo , seu pro ut hic , & nunc exercetur , sit indifferens , sed necessario debet esse bonus , vel malus. Porro humanorum actuum regula duplex est , *remota* una , alia *proxima*. Prima est *lex aeterna* , ratio videlicet *Divinae Sapientiae* , omnia in *finem dirigentis*. Secunda , seu *proxima* , immediataque moralitatis regula , est ratio dictans voluntati , quid sit bonum , quidvè malum. Haec appellatur *Conscientia* , quae nihil est aliud , quàm *Judicium intellectus* , quo quis applicat suam *scientiam practicam* ad actum particularem. Sub lege continentur *lex naturalis* , & *lex positiva*. Lex naturalis quantum ad prima , & universalia praecepta , quae sunt universalia principia practica , nec mutationem , nec dispensationem admittit : at quantum ad secundaria praecepta potest aliquando mutari , quandoque à Deo dispensari. Lex demum positiva in Divinam dividitur , & Humanam. Virtus generatim sumpta dicitur , *Bona qualitas mentis* , qua rectè vivitur , & nemo male utitur : & rectè quidem ; nam praeterquamquod virtus in medio consistit , ea nemo per se , ac propriè abutitur , nec potest. Insunt nobis à natura virtutum semina , sed earum habitus iteratis actibus producantur in propriis earum subiectis , scilicet , vel intellectu , vel voluntate , vel appetitu sensitivo.

§. IV.

De Virtutibus speciatim, earumque partibus quasi integralibus, subjectivis, & potentialibus.

Virtus moralis vulgò, & rectè dividitur in quatuor generales species, *Prudentiam, Justitiam, Fortitudinem, & Temperantiam*, quae *Virtutes Cardinales* dicuntur. *Prudentia*, quamvis in intellectu sit, eumque ad attingendum verum perficiat, ob idque inter intellectuales virtutes censi possit; attamen ad morales etiam maximè pertinet; quatenus nimirum recta dispositione appetitus circa fines agendorum, ac in eo regendo unicè versetur: ideoque rectè diffinitur: *Recta ratio agibilium*. Partes ejus quasi integrales octo assignantur, *Ratio, Intellectus, Circumspectio, Providentia, Docilitas, Cautio, Memoria, & Solertia*, seu *Eustochia*. Dividitur tamquam in suas partes *subjectivas*, seu tamquam in *suas species*, in *prudentiam monasticam*, seu *solitariam*, & in *prudentiam gubernatricem*, *moderatricemque*: *Moderatrix* in *aeconomicam, politicam, & militarem*: *Politica* verò in *architectonicam, & politicam simpliciter dictam*; ac demùm *Architectonica* in *monarchicam, aristocraticam, & democraticam*. Partes *potentiales prudentiae*, hae sunt, *Eubulia, Synefsis, & Gnome*. *Justitia* diffinitur: *Habitus, secundum quem aliquis constanti, ac perpetua voluntate, jus suum unicuique tribuit*. Partes ejus quasi integrales sunt, *Declinare à malo, & facere bonum*: bono, & malo sumptis prout dicunt ordinem ad alterum. *Subjectivae* ejus partes sunt, *Justitia commutativa, distributiva, & legalis*. *Justitia legalis* dividitur in *legalem simpliciter dictam, & Epitheimiam*. *Judex* ergo *justitiam* exercens in judiciis publicis, quando judicium proferat, illud debet proferre juxta allegata, & probata, etiam contra propriam, & particularem scientiam. Partes *potentiales justitiae* hae sunt, *Religio, Pietas, Observantia, Veracitas, Justitia vindicativa, Gratiitudo, Liberalitas, & Amicitia*. *Temperantia* est, *Mediocritas in voluptatibus corporalibus*. Partes ejus quasi integrales sunt, *Verecundia, & Honestas*. *Subjectivae* verò, *Alaſtinentia, Sobrietas, Castitas, & Pedicitia*. *Castitas* dividitur in *Virginitatem, & Castitatem specialiter dictam*: & haec alia est *conjugalis, vidualis* alia, & altera *Juvenilis*. Partes *potentiales*

riales temperantiae sunt, Continentia, Mansuetudo, & Modestia. Mansuetudo, quia duos actus habet, duo fortitur nomina: nam dicitur *Mititas*, seu *Lenitas* secundum unum, & secundum alium *Clementia*. Modestia verò dividitur in *Humilitatem*, *Studiostatem*, *Modestiam* morum, *Eutrapeliam*, & *Modestiam cultus*. Fortitudo rectè diffinitur: *Mediocritas inter timorem, & praesidentiam constituta*. Duos speciales actus habet, *Aggredi*, & *Sustinere*. Nullae sunt ejus partes *subjectivae*: sed quasi *integrales* habet quatuor, nempe, *Magnanimitatem*, *Magnificentiam*, *Patientiam*, & *Perseverantiam*. Fortitudinis actus unquam esse potest suicidium, cum legi naturali repugnet. Quatuor Virtutes Cardinales, & quae sub his continentur omni statui communes, ita inter se connectuntur, ut vel nulla, vel omnes actu in subjecto sint in statu perfecto: at quae sunt peculiare huic, vel illi statui, sufficit, ut sint in praeparatione animi. Haecenus de tota Philosophia: quae cum à Deo sit, referatur, oportet, in ipsum, qui est benedictus in saecula saeculorum.

Amen.

VARIEDADES

XVIII

1784-1940

AYUNTAMIENTO
DE MURCIA

ARCHIVO

EST. 10

TAB. B

N.º 5

J. M. L.